

Gewone zeehond (*Phoca vitulina*) H1365

1. Status:

Habitatrichtlijn Annex II (inwerkingtreding 1994).

2. Kenschets

Beschrijving: De gewone zeehond is de meest voorkomende zeehondensoort in Nederland. Tijdens de zoogtijd en in de periode waarin de dieren verharen, in de zomermaanden, zijn de dieren zeer frequent op de zandplaten in de Waddenzee en het Deltagebied te zien. Buiten deze periode komen ze regelmatig naar de zandplaten om er te rusten. In het water zijn de dieren slecht direct te observeren. Ze ondernemen regelmatige (foerageer)tochten van meer dan 100 km.

Relatief belang binnen Europa: groot

De gewone zeehond komt in alle zoute wateren voor van de gematigde klimaatszones op het Noordelijk Halfrond. Het is daarmee een van de meest ruim verspreide zeehonden soort. Er worden vijf ondersoorten onderscheiden. De metapopulatie in het oostelijk deel van de Atlantische oceaan behoort tot de ondersoort *vitulina*. Het verspreidingsgebied strekt zich uit van Spitsbergen, Moermansk en IJsland, de Britse eilanden, Ierland en het zuidwestelijk deel van de Oostzee, langs de Noordzeekust tot in Bretagne. De dieren in Nederland maken deel uit van de zogenoemde Waddenzeepopulatie die zich uitstrekt van Esbjerg in Denemarken tot Den Helder in Nederland. In Nederland komt ongeveer een kwart van deze populatie voor. In het Deltagebied bevindt zich ook een groep gewone zeehonden, die zich nauwelijks voortplant, dus afhankelijk is van immigratie van dieren vanuit de omgeving, met name vanuit de Waddenzee. In de Europese Unie leven ongeveer 70.000 gewone zeehonden. Daarvan verblijft bijna 4% in Nederland.

3. Bijdrage van gebieden

Verspreiding binnen Nederland: Ligplaatsen van de gewone zeehond vindt men in de hele Waddenzee. De meeste jongen worden in het oostelijk deel ervan geboren. In het Deltagebied zijn ook 'ligplaatsen' bekend die een bescheiden groep van gewone zeehonden een rustplek biedt. Op de stranden op de Waddeneilanden worden zelden gewone zeehonden waargenomen evenals langs de Noord-Hollandse kust. In principe kunnen de gewone zeehonden zich over het gehele NCP (Nederlands Continentaal Plat) van de zee verplaatsen; er zijn echter aanwijzingen dat ze meestal niet verder gaan dan honderd à honderdvijftig kilometer uit de kust.

Huidig voorkomen en Natura 2000: De gewone zeehonden worden vooral in de Waddenzee gezien, terwijl bekend is dat ze onder meer in het Natura 2000 gebied Noordzeekustzone foerageren. Een kleine groep van in totaal ongeveer 100 exemplaren maakt gebruik van het Deltagebied (Natura 2000 gebieden Voordelta, Oosterschelde, Westerschelde). Onderzoek met zenders laat zien dat de gewone zeehond zeer individualistisch foerageert en sommige dieren hiervoor meer dan 200 km uit de kust trekken. Hieruit kan men de conclusie trekken dat hun leefgebied een groot deel van de Noordzee bestrijkt. Zichtwaarnemingen van zeehonden op zee zijn zeldzaam omdat ze daar kans zien zich snel 'onzichtbaar' te maken door te duiken.

nr	Natura 2000 gebied	Bijdrage
1	Waddenzee	>15%
7	Noordzeekustzone	>15%
113	Voordelta	2-15%
118	Oosterschelde	<2%
1122	Westerschelde & Saeftinghe	<2%

Voorkomen gewone zeehond in Natura 2000 gebieden

4. Beoordeling landelijke staat van instandhouding

Trends in Nederland: Ondanks een zekere jachtdruk moeten er rond 1900 ten minste 7.000 tot 16.000 gewone zeehonden in de Nederlandse Waddenzee hebben geleefd; in het Deltagebied 6.000 tot 11.000. Dit blijkt uit jachtstatistieken. In de periode 1960-1975 daalde het aantal dieren, mede als gevolg van PCB-vervuiling. De aantallen bereikten een 'kritisch' laag niveau: er werden minder dan 500 dieren in de Nederlandse Waddenzee geteld en de zeehonden in het Deltagebied waren nagenoeg verdwenen. In de gehele internationale Waddenzee telde men nog 3.800 dieren. Om de soort niet te verliezen werd toen de jacht in Duitsland en Denemarken gesloten, en de populatie begon te groeien. Ondanks de uitbraak van de zeehondenziekte, het Phocine Distemper virus (PDV) in 1988, heeft de populatie zich zeer goed hersteld. In 2002 telde men meer dan 20.000 gewone zeehonden, waarvan bijna 4.500 in de Nederlandse Waddenzee. De populatie werd opnieuw getroffen door het PDV-virus en meer dan 50% van de populatie sneuvelde daardoor weer. Het ziet er naar uit dat de populatie zich opnieuw herstelt. Waarschijnlijk bevindt zich de populatie in de Waddenzee nog ver onder de draagkracht van dit leefgebied. Dit wordt gesteld omdat er (zelfs bij de internationaal ruim 20.000 getelde dieren in 2002) geen enkele aanwijzing was voor dichtheidsafhankelijke processen. In het Deltagebied blijft het aantal dieren dat geteld wordt onder de 200, ondanks een lichte toename.

Recente ontwikkelingen: Over de periode 1994-2004 is de groei gestaag doorgedaan, ondanks een tweede epidemie door het zeehondenvirus.

Beoordelingsaspect natuurlijk verspreidingsgebied: gunstig

Het verspreidingsgebied van de soort is door de eeuwen heen stabiel, met de kanttekening dat de kleine populatie in het Deltagebied zichzelf niet in stand kan houden door een te laag geboortecijfer.

Beoordelingsaspect populatie: gunstig

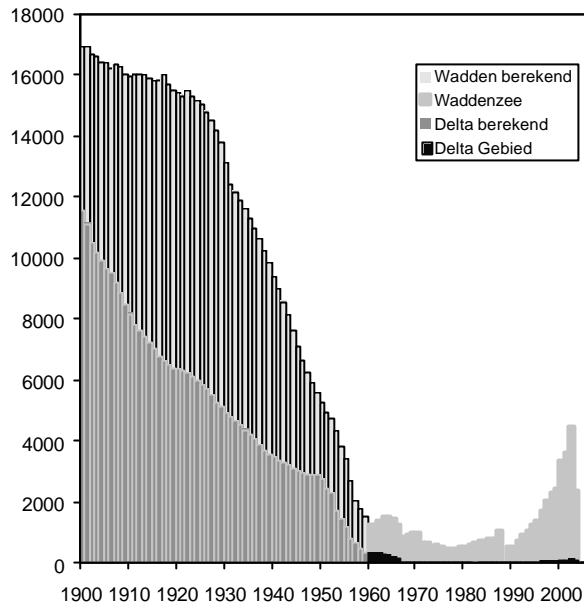
De populatie groeit sinds het dieptepunt van de jaren 1950, ondanks twee keer een terugval door het zeehondenvirus (zie figuur). De reproductie van de kleine populatie in het Deltagebied is te laag.

Beoordelingsaspect leefgebied: gunstig

In de Waddenzee zijn de ligplaatsen goed beschermd, vooral tijdens de zoog- en verharingstijd (15 mei-1sept). In het Deltagebied is het geschikte leefgebied sterk gereduceerd sinds de aanleg van de Deltawerken en deels te onrustig voor een goede voortplanting.

Beoordelingsaspect toekomstperspectief: gunstig

Gezien de gestage groei van de kolonie gewone zeehonden kan men aannemen dat de populatiegrootte nog onder de draagkracht van de Waddenzee ligt en dus nog verder kan doorgroeien. Net als bij de grijze zeehond is er echter zodanig weinig van het zeehabitat bekend, dat negatieve effecten die daar in de toekomst kunnen optreden, niet voorzien kunnen worden.

Aantal gewone zeehonden in Nederland sinds 1900

Definitie gunstige staat van instandhouding: Het goede herstel na de uitbraak van de PDV virusziekte ('epizootiën') laat zien dat zelfs bij relatief lage populatieniveaus van ongeveer 5.000 getelde dieren in de gehele Waddenzee er goed herstel kan optreden. Aan de andere kant ziet men dat, zoals in het Deltagebied een samenspel van jacht, vervuiling, verstoring en gebiedsvernietiging (Deltawerken) de zeehonden wèl kan doen verdwijnen. Voor een gunstige staat van instandhouding dient het aantal zeehonden dan ook ten minste 5.000 te bedragen in de gezamenlijke Waddenzee. Voor de Nederlandse Waddenzee geldt een streefwaarde van 2.000, met daarnaast een kleine populatie (van circa 200 dieren) in het Deltagebied. Onder de huidige omstandigheden is het door verstoring, beperkt leefgebied en vervuiling niet waarschijnlijk dat in het Deltagebied een veel grotere populatie kan voorkomen.

Oordeel: gunstig

Staat van instandhouding		
Aspect	1994	2004
Verspreiding	gunstig	gunstig
Populatie	matig ongunstig	gunstig
Leefgebied	gunstig	gunstig
Toekomst-perspectief	gunstig	gunstig
Beoordeling Svl	matig ongunstig	gunstig

5. Bronnen

- Berrevoets, C.M., R.C.W. Strucker, P.L Meininger, F.A. Arts & S. Lilipaly, 2005. Watervogels en zeezoogdieren in de Zoute Delta 2003/2004. RIKZ-rapport 2005.011.

- Brasseur, S., I. Tulp & P. Reijnders, 2006. Verspreiding en voedselkeus van zeehonden uit de Waddenzee, fase 1. *De Levende Natuur* 107(4): 157-161.
- Jong, G.D.C. de, S.M.J.M. Brasseur & P.J.H. Reijnders, 1997. Harbour seal *Phoca vitulina vitulina*. In: P.J. H. Reijnders, G. Verriopoulos & S.M.J.M. Brasseur. Status of Pinnipeds relevant to the European Union. *IBN Scientific Contributions* 8: 76-97. DLO Institute for Forestry and Nature Research (IBN-DLO), Wageningen.
- Reijnders, P.J.H., S.M.J.M. Brasseur & A.G. Brinkman, 2000. Habitatgebruik en aantalsontwikkelingen van gewone zeehonden in de Oosterschelde en het overige Deltagebied. *Alterra-rapport 078*. Alterra, Wageningen.